

LA COBERTA VEGETAL COM A TÈCNICA DE MANEIG DEL SÒL A LA VINYA

Jornada: Viticultura i enologia ecològica
Vilafranca del Penedès. 25 i 26 de Novembre 2015

Maneig del sòl a la vinya: Objectius

La correcta gestió del sòl ha d':

- ✓ Assegurar el correcte desenvolupament de la planta.
  - ✓ Conservar i/o millorar les característiques físiques, químiques i biològiques del sòl.
  - ✓ Mantenir els nivells de fertilitat correctes durant tot el període vegetatiu.
- ✓ Assegurar la sostenibilitat del sistema agrari.
  - ✓ Prevenir el sòl de l'**erosió i la compactació**.
- ✓ Permetre i facilitar les feines de cultiu de la plantació, en el seu conjunt

MANEIG DEL SÒL: Objectius

A les nostres condicions:

- ✓ Mantenir una reserva hídrica al sòl suficient per permetre el desenvolupament correcte de la vinya i una maduració completa del raïm.
  - ✓ Afavorir la capacitat de reserva hídrica del sòl
    - ✓ Volum de reserva
    - ✓ Capacitat d'infiltració
    - ✓ Escorrentia
    - ✓ Evaporació
  - ✓ Evitar factors competencials excessius
    - ✓ Evapotranspiració

MANEIG DEL SÒL A LA VINYA: Estratègies possibles.

- Conreu mecànic del sòl.
- Coberta vegetal
- “Mulching”, encoixinat.
- Combinació de les tècniques anteriors
  - Diferent ús en el temps
  - Diferent ús en l'espai

COBERTA VEGETAL: Evolució a Catalunya

- **Tradicionalment:**
  - Coberta hivernal, sega per pastura
  - Durant el període vegetatiu, eliminació de l'efecte competencial de les adventícies, amb el treball del sòl.
- **Adobat en verd**
  - Coberta vegetal hivernal incorporada al sòl, objectiu:
    - » Estructura: espècies cerealístiques
    - » Nitrogen: lleguminoses
- **Implantació cobertes estivals**
  - Inicialment: Cobertes sembrades amb espècies anuals, sega primaveral, buscant efecte mulching
  - Tendència actual en l'ús de cobertes a Catalunya: cobertes espontànies formades per les espècies presents a les parcel·les.
  - Implantació a nivell de parcel·la, no de finca.
- **Vinyes amb reg: cobertes vegetals permanents.**

COBERTA VEGETAL: Objectius de la seva utilització

- Evitar erosió i compactació del sòl.
- Gestió del vigor del cep.
- Manteniment i/o millora de l'estructura i fertilitat del sòl.
- Increment de la biodiversitat
- Millora mediambiental:
  - Sostenibilitat
  - Petjada de carboni

COBERTA VEGETAL: Objectius de la seva utilització

- Millores agronòmiques
  - Facilitar pas de la maquinària
  - Reduir costos en la gestió del sòl (despesa energètica)
- Mantenir la viabilitat econòmica de la plantació:
  - Nivell de producció
  - Nivell qualitatiu

COBERTA VEGETAL: Factors limitants

- Els factors limitants de la implantació de cobertes:
  - efecte competencial sobre la disponibilitat hídrica i nutricional de la planta de conreu,
    - Si l'efecte és baix i en segons quines condicions, és un factor positiu sobre la qualitat del most
    - Si arriben a un nivell alt, aquests factors poden condicionar la viabilitat econòmica de la plantació
- Els resultats dels assajos han constatat la importància de l'efecte competencial
- Cal valorar tots els factors abans de implantar una coberta:
  - Tenir clars els objectius
  - Valorar els factors limitants

TREBALLS INCAVI: Objectius

- Valoració de la implantació de coberta vegetal com a factor de **control de vigor** i rendiments i **millora de la qualitat**.
- Avaluació dels **efectes agronòmics** de l'establiment de coberta vegetal en vinya al Penedès, en contrast amb el treball mecànic del sòl.
- Optimització del **maneig de la coberta vegetal** a les nostres condicions edafoclimàtiques.

TREBALLS INCAVI. 1) Comparació de diferents estratègies de implantació i gestió de coberta vegetal

---

- **Macabeu:**
  - 2002-2006:
    - Llaurat
    - Coberta vegetal, sembra de cereal (Ordi o civada)
      - Sega mecànica
      - Sega química
  - 2007-2011
    - Llaurat
    - Coberta vegetal, sembra de gramínia anual (Ordi o civada)
    - Coberta vegetal, sembra de gramínia plurianual (festuca)
- **Merlot. 2002-2006:**
  - Llaurat
  - Coberta vegetal, sembra de gramínia anual (Ordi)

TREBALLS INCAVI. 1) Comparació de diferents estratègies de implantació i gestió de coberta vegetal

---

Cabernet Sauvignon (2005-2009)

- Llaurat
- Coberta vegetal, sembra de gramínia anual (Ordi)
- Coberta vegetal a carrers alterns (50% superfície respecte l'anterior)

Garnatxa Blanca (2015- ??)

- Llaurat
- Coberta espontània
- Terra Alta

TREBALLS INCAVI: Tractaments comparats

- Llaurat (L):

TREBALLS INCAVI: Tractaments comparats

- Coberta vegetal, sembra de gramínia anual (ordi o civada).

TREBALLS INCAVI: Tractaments comparats

- Coberta vegetal a carrers alterns

TREBALLS INCAVI: Tractaments comparats

- Coberta vegetal permanent, sembra de gramínia plurianual (*Festuca arundinacea*).

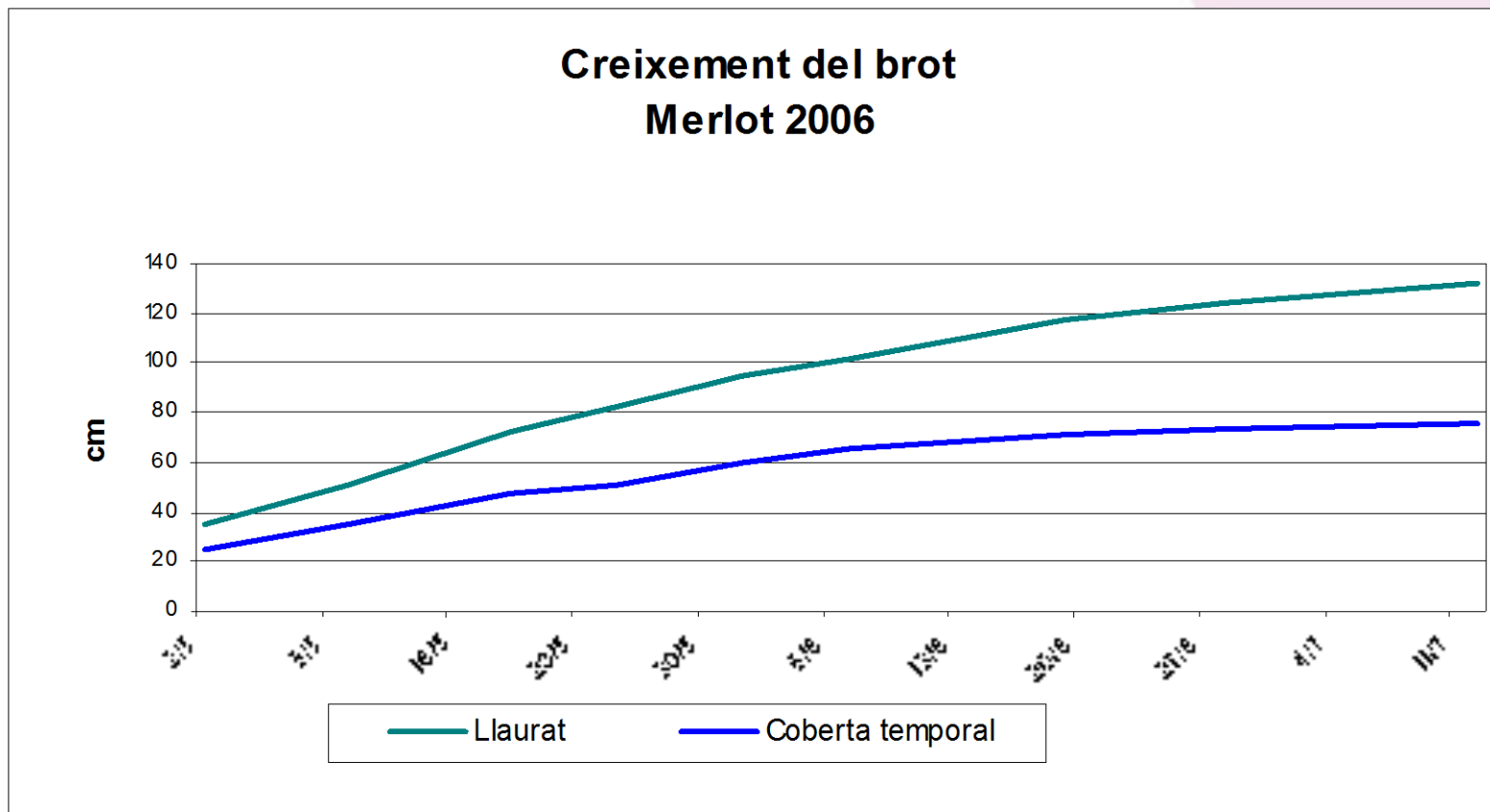
Incidència de la coberta sobre el desenvolupament vegetatiu del cep

---

- Reducció del desenvolupament vegetatiu del cep:
  - Alentiment del creixement vegetatiu
  - Volum total de vegetació

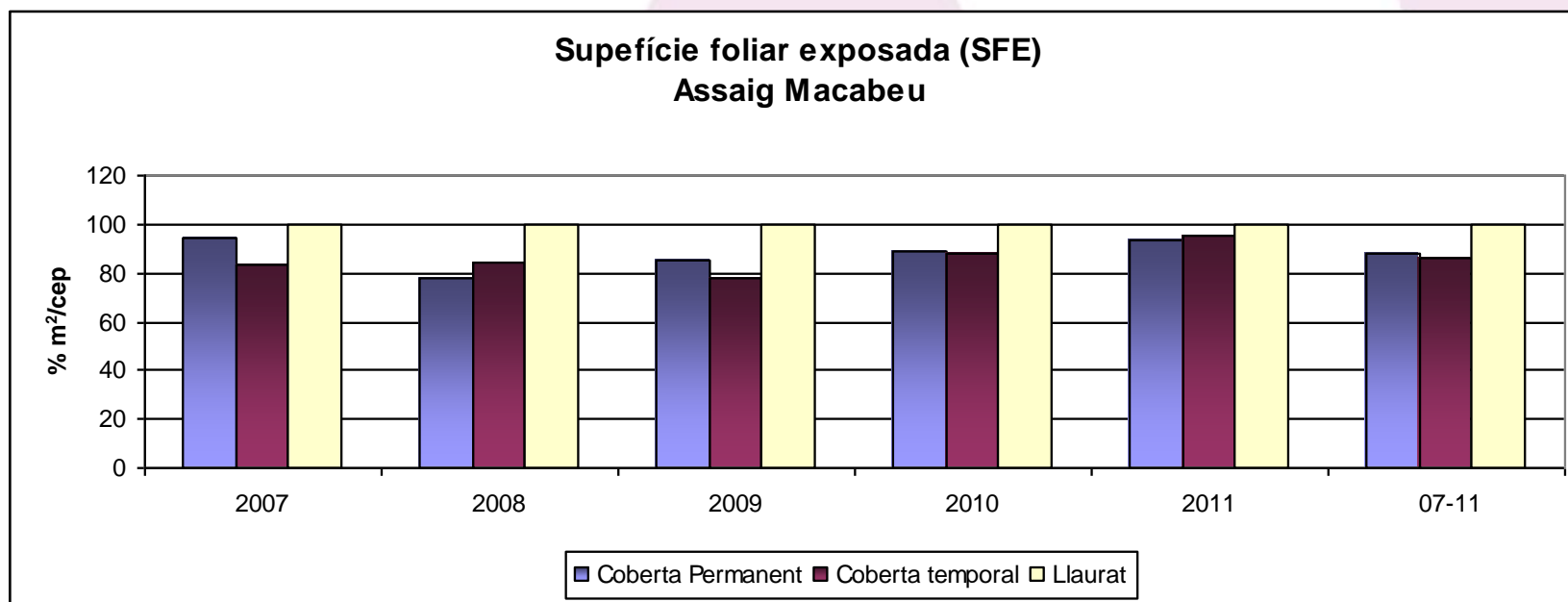

Creixement brot

✓ Creixement del brot després de 5 anys de coberta

Superfície foliar exposada

Incidència sobre el potencial hídric del cep

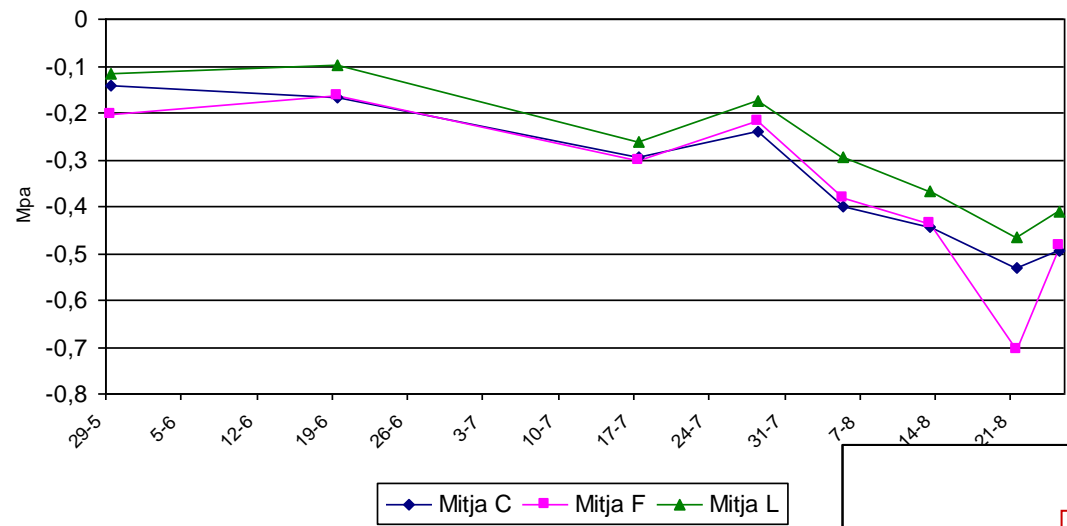
- Es detecta un efecte competencial de la coberta sobre l'estat hídric del cep.
- Comportament irregular:
  - En anys plujosos o secs: comportament similar entre els diferents tractaments.
  - En anys mitjanament secs: estrès hídric més acusat en cobertes.
- Factors:
  - Capacitat de reserva hídrica del sòl:
    - Gestió del sòl
    - Profunditat arrelament
  - Desenvolupament vegetatiu primaverl del cep.
    - Major desenvolupament vegetatiu primaverl = majors necessitats hídriques
  - Varietat

Potencial hídric de base

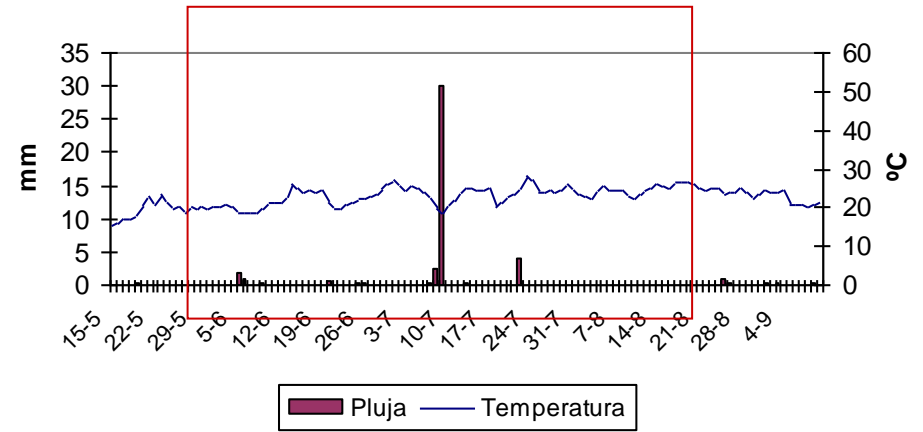

Potencial hídric de base

Potencial Foliar de base Macabeu 2 - 2009

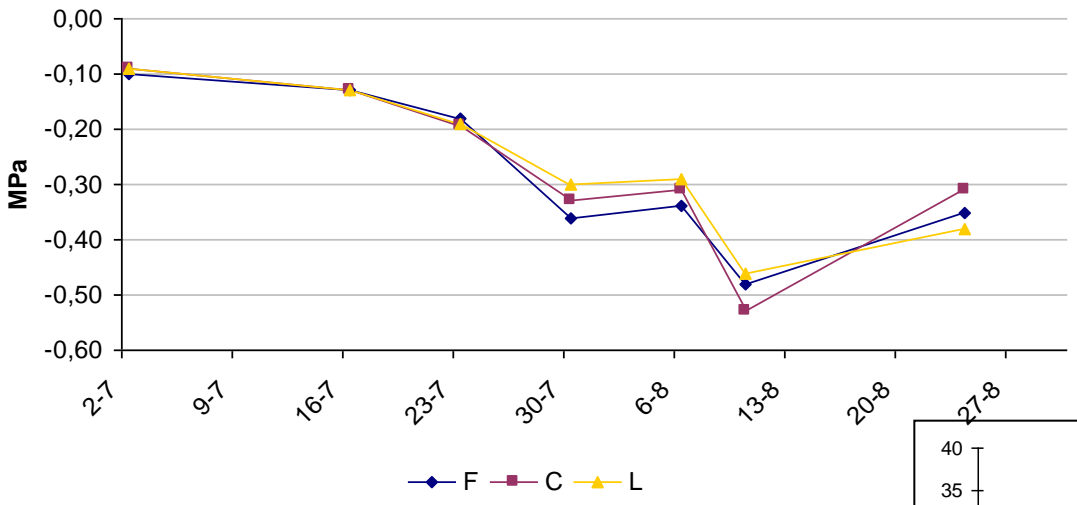

La Granada 2009

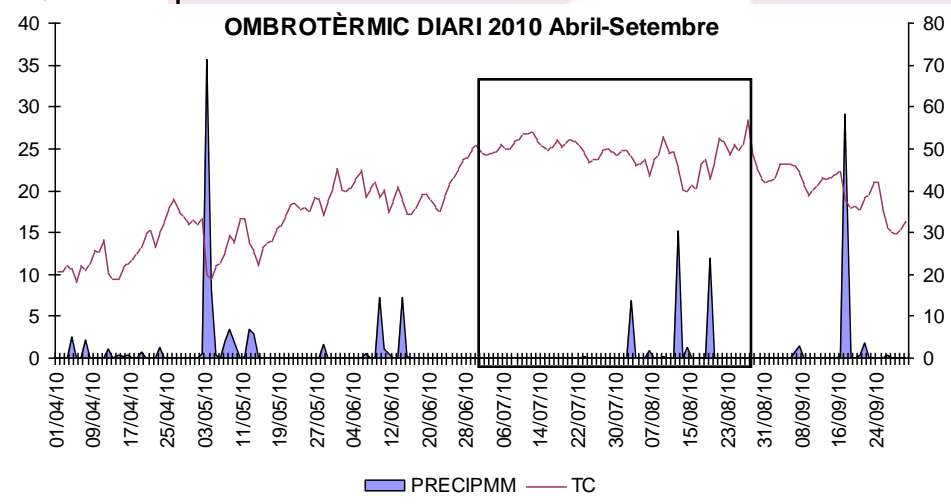

Potencial hídric de base

Potencial base Macabeu 2010

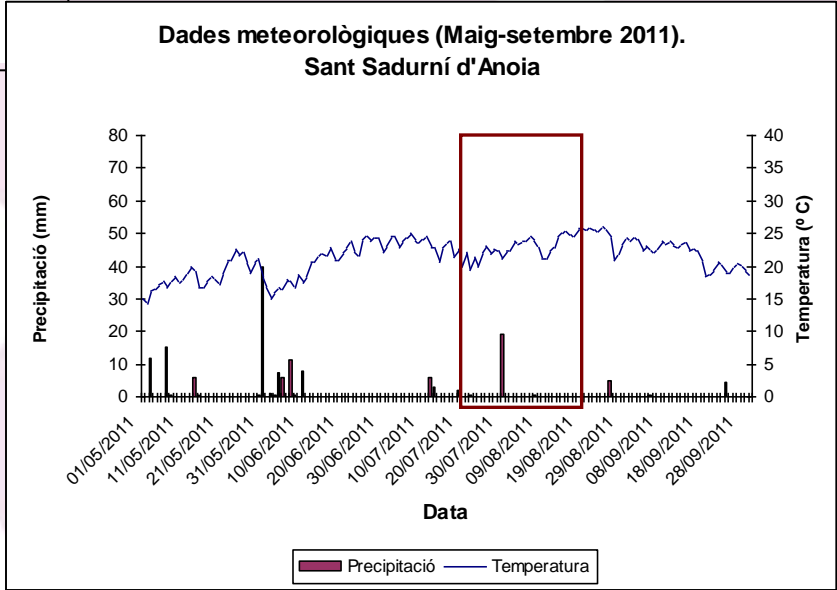
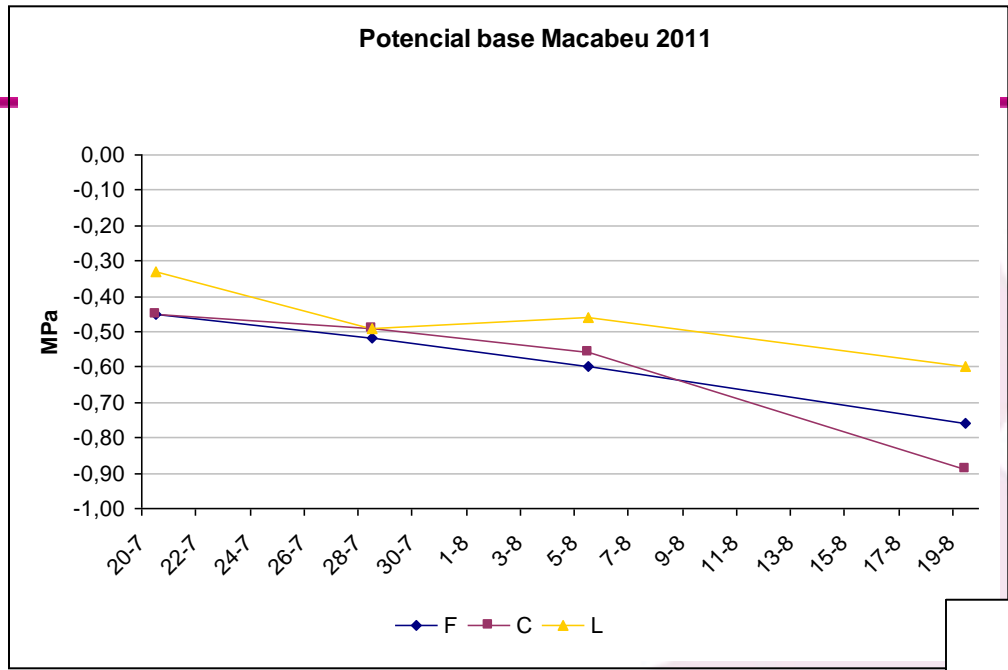

OMBROTÈRMIC DIARI 2010 Abril-Setembre

Potencial hídric de base

Incidència sobre producció

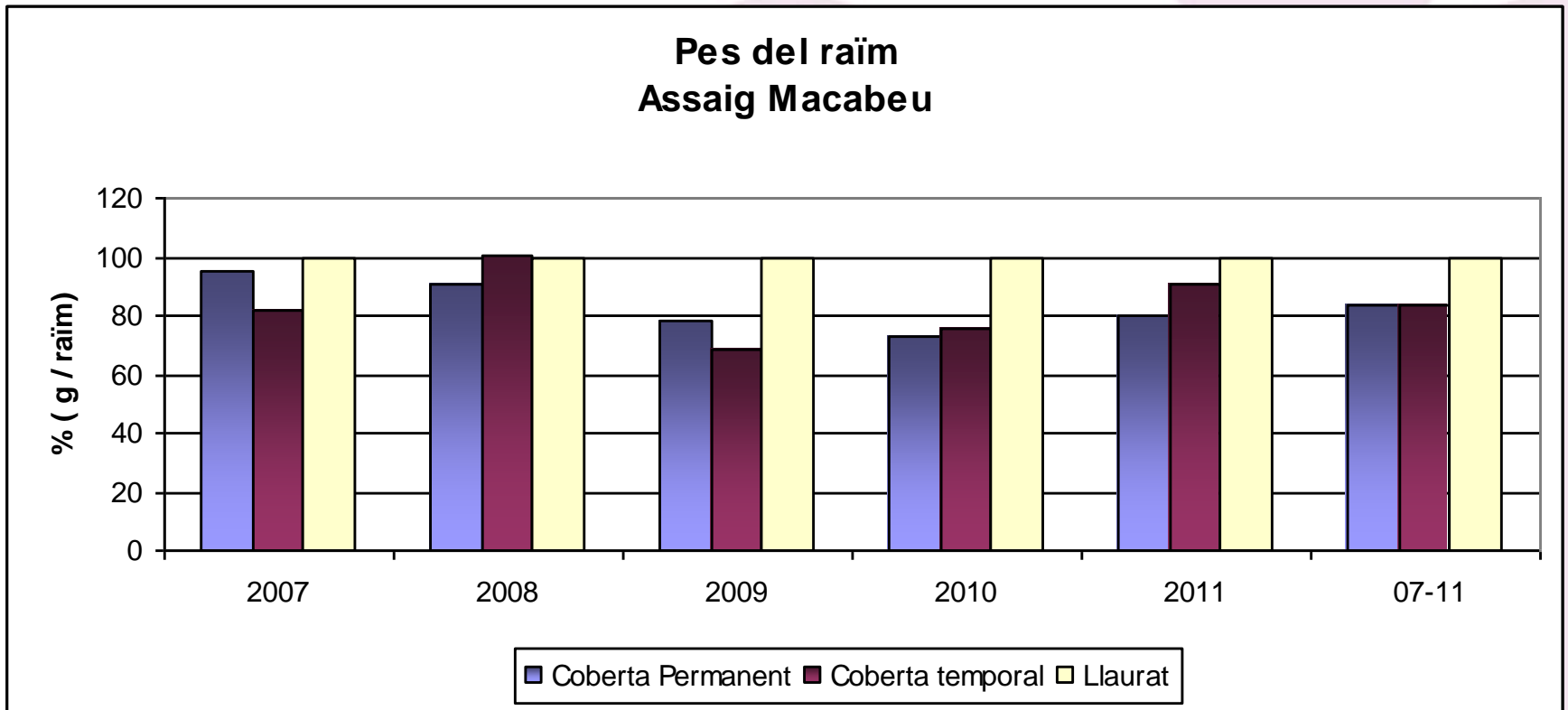
- Reducció de la producció
  - Reducció del pes del raïm
  - Reducció del nombre de raïms/cep

Incidència sobre producció

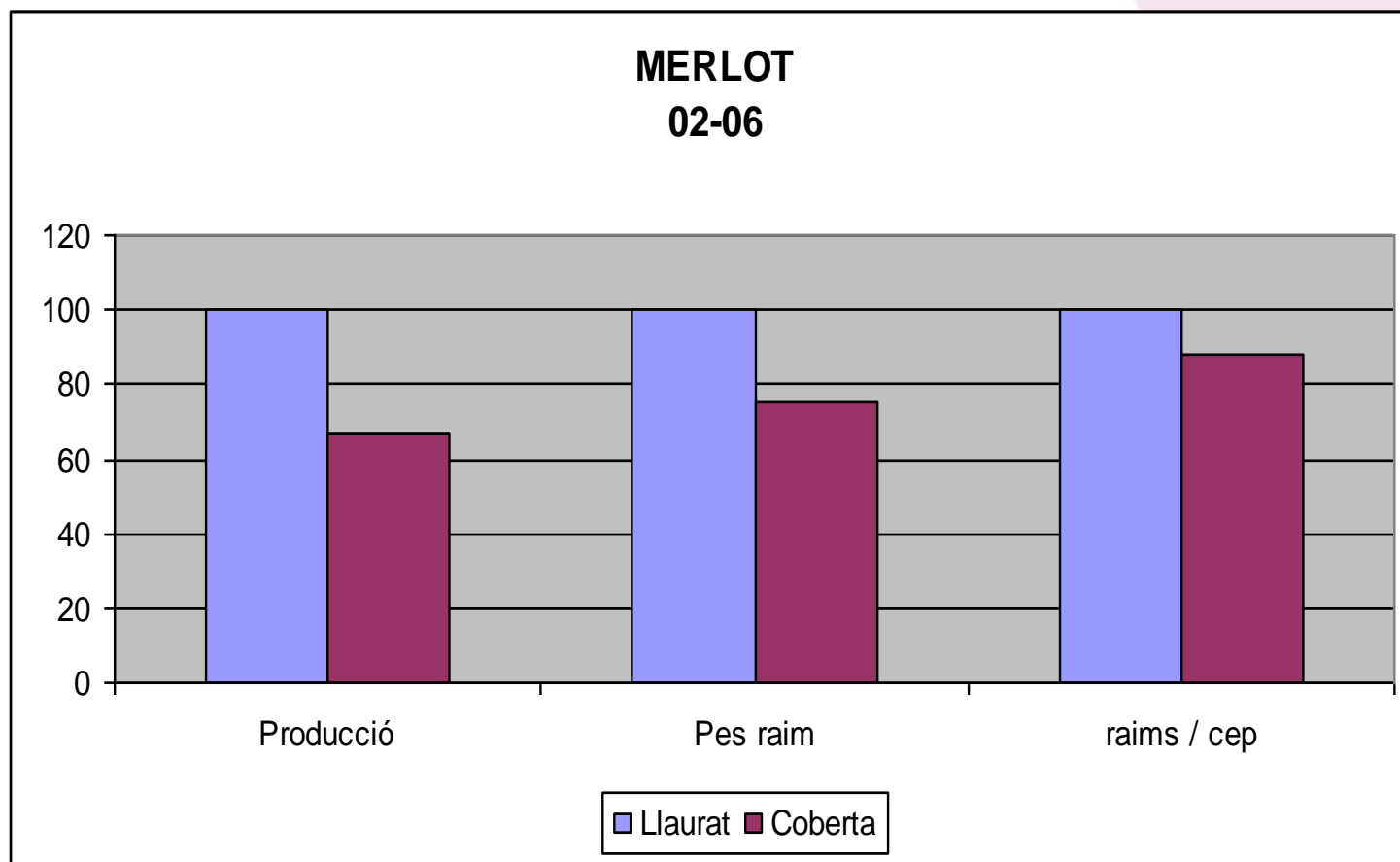

2007-2011	Producció		Pes del raïm		Raïms / cep	
	kg/cep	%	g.	%		%
FESTUCA	4,7	80	356	83	13,5	98
CIVADA	4,6	78	357	84	13,2	96
LLAURAT	5,9	100	437	100	13,9	100

Incidència sobre producció

Incidència sobre producció

Incidència sobre les característiques del most

- Baixa incidència sobre el GAP i el pH del most
- Lleugera reducció de l'acidesa del most.
- Efecte reforçat en la concentració d'àcid màlic
- Reducció de la concentració de nitrogen en most
- Millora de la sanitat del raïm.

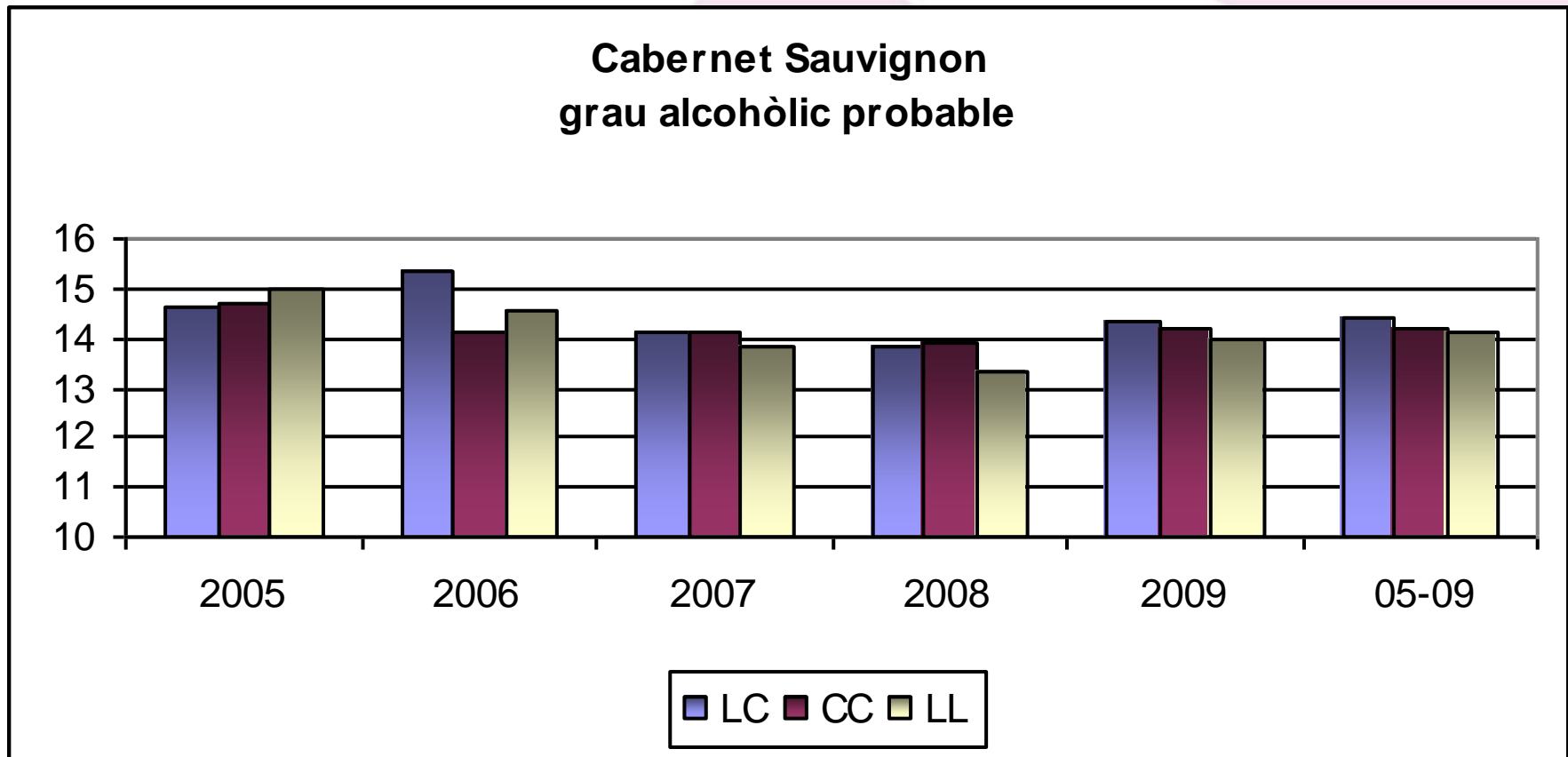

Incidència sobre la qualitat del most

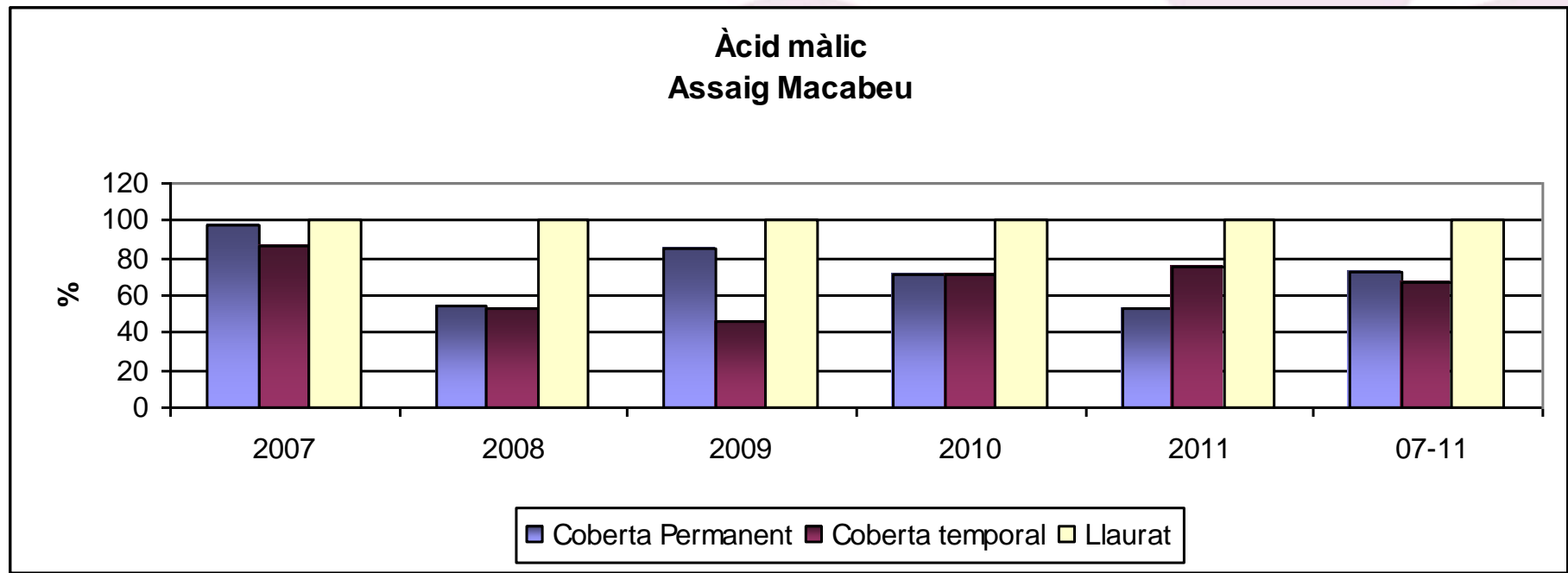

2007-2011	Acidesa total		Grau alcohòlic probable		N fàcilment assimilable		Àcid màlic	
	g/L àcid tartàric	%	% vol	%	mg/L	%	g/L	%
TRACTAMENT								
FESTUCA	6,23	85	9,9	108	111	79	1,2	72
CIVADA	6,48	88	9,6	105	125	89	1,2	66
LLAURAT	7,33	100	9,1	100	141	100	1,8	100

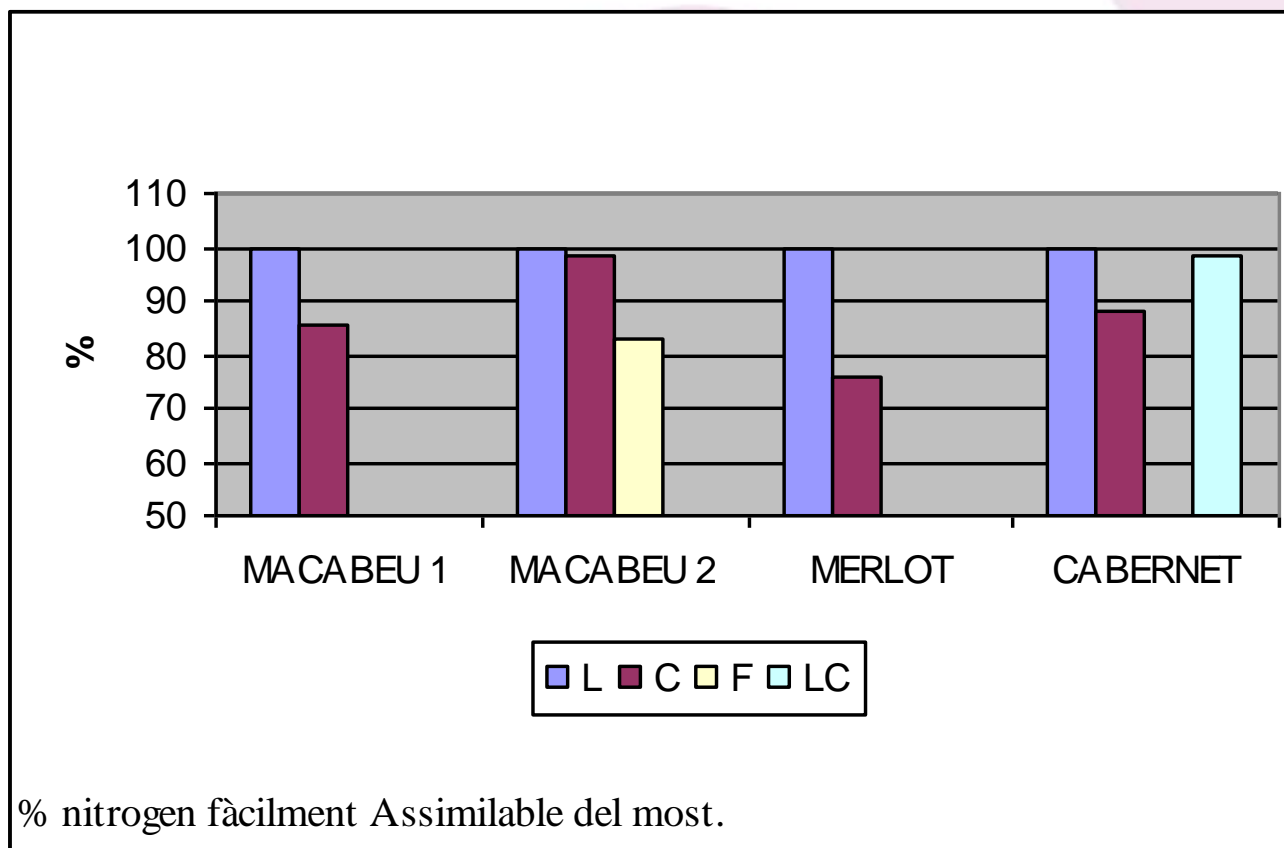
Incidència sobre la qualitat del most

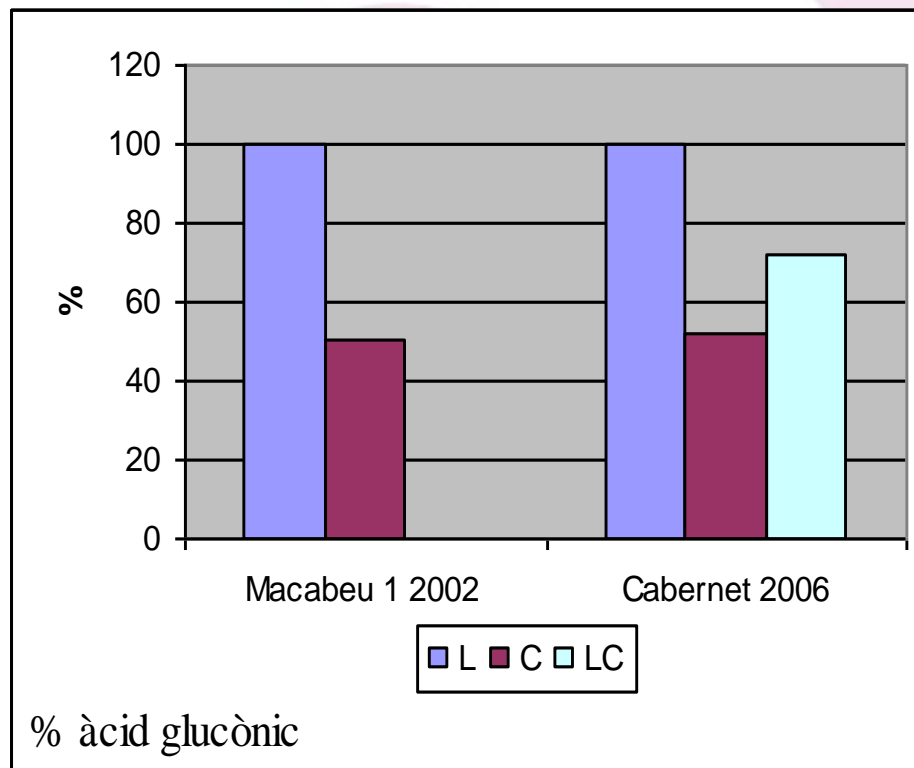
Incidència sobre la qualitat del most

Incidència sobre la qualitat del most

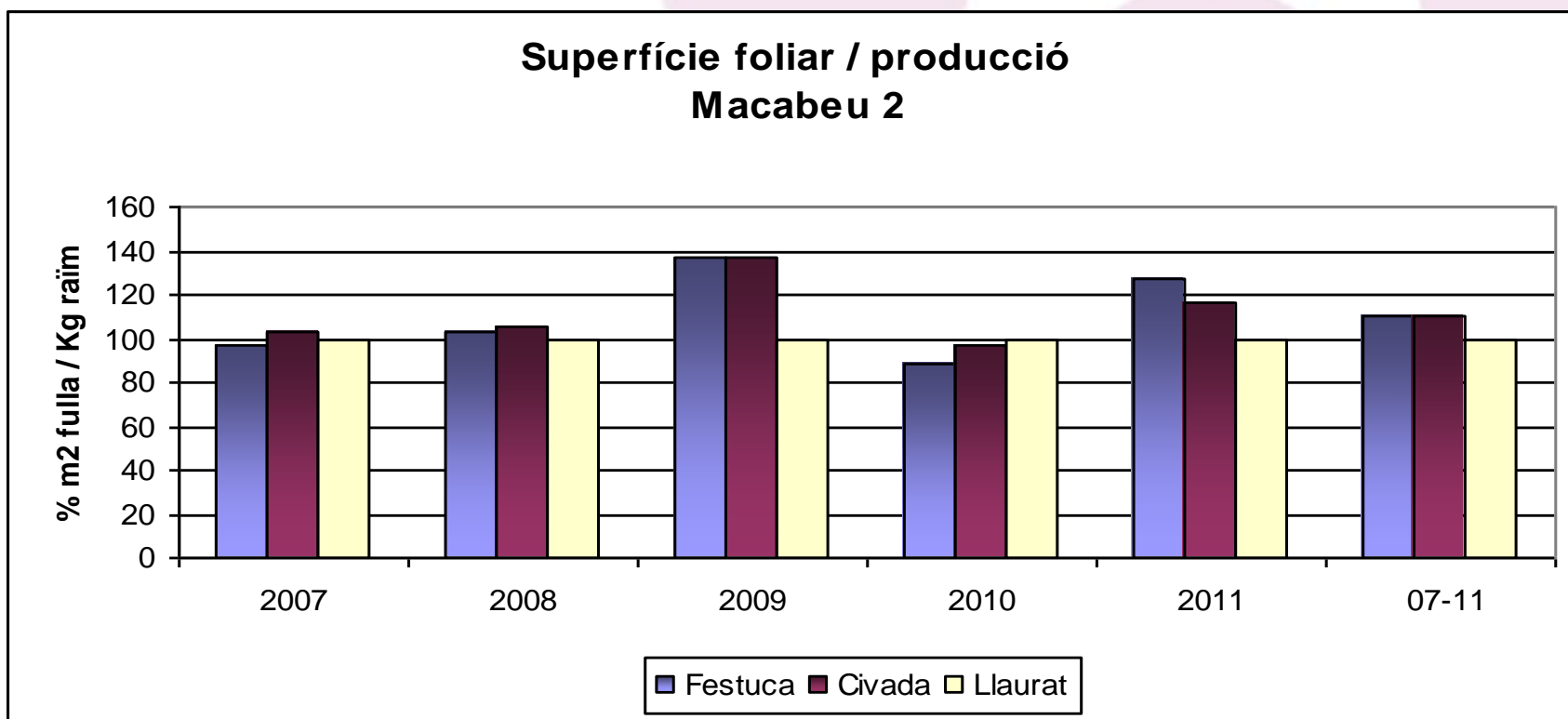
Resultats producció, qualitat del most

- ✓ Tendència a una millora clara en les parcel·les amb coberta.
- ✓ Resultats molt interessants, a confirmar.

Incidència sobre l'equilibri producció / qualitat del most

- ✓ Reducció paral·lela de vegetació i producció a les parcel·les de coberta, tant temporal com permanent
- ✓ Es manté l'equilibri entre òrgans fotosintetitzadors i òrgans receptors de fotosintetitzats de la planta.

TREBALLS INCAVI. 2

- Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals en una coberta vegetal espontània.
  - Projecte Biodivine, valoració de la biodiversitat a la vinya
  - Anys 2012 i 2013
  - 15 vinyes diferents
  - Identificació espècies vegetals presents
  - Valoració de la intensitat de la seva presència

Coberta vegetal amb flora espontània.

Aspectes a considerar:

- Diversitat d'espècies i per tant diversitat de comportament i de nivell competencial.
- Factors d'aparició i evolució d'espècies autòctones
  - Temps que fa que a la parcel·la s'ha implantat coberta
  - Condicions meteorològiques i edàfiques
  - Gestió de la plantació
- Fàcil gestió i cost baix de la coberta espontània

Coberta vegetal amb flora espontània.

Aspectes a considerar:

Segons l'espècie que s'implanti hi ha la possibilitat de no aconseguir els objectius que es pretenen:

- Espècies actives a l'estiu, en període d'estrès hídric alt
- Excessivament o insuficientment competencials
- Espècies amb poca estructura que no evitin la compactació del sòl pel pas de maquinària
- Espècies altes que evitin aireació de la zona dels raïms
- Espècies excessivament invasores, de difícil control en cas de voler eliminar coberta:
  - » Canyota
  - » Gram
- ...

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- 2012: vinya llaurada vs vinya amb coberta
  - Mateixa parcel·la: Sant Sadurní d'Anoia

7 de Juny			
Vinya llaurada		Coberta vegetal	
Ravenissa	<i>Diplotaxis eruroides</i>	Margall bord	<i>Ordeum murinum</i>
Blet blanc	<i>Chenopodium Album</i>	Cugula	<i>Avena fatua</i>
Blet	<i>Amaranthus retroflexus</i>	Phalaris	<i>Phalaris</i>
Margall	<i>Lolium</i>	Lletsò	<i>Sorghus</i>
Verdolaga	<i>Portulaca oleracea</i>	Cànem bord / erigeron	<i>Conyza canadiensis</i>
Passacamins	<i>Poligonum aviculare</i>	Olivarda	<i>Dittrichia viscosa</i>
		Dent de lleó	<i>Taraxacum</i>
		Calcida	<i>Cirsium arvense</i>
		Margall	<i>Lolium</i>
		Bromus	<i>Bromus</i>
		Morró / Gallinera	<i>Stellaria media</i>

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- 2012: vinya llaurada vs vinya amb coberta
  - Mateixa parcel·la: Sant Sadurní d'Anoia

24 d'octubre

Vinya llaurada		Coberta vegetal	
Ravenissa	<i>Diploaxis erucoides</i>	Ravenissa	<i>Diploaxis erucoides</i>
Corretjola	<i>Convulvulus arvensis</i>	Corretjola	<i>Convulvulus arvensis</i>
Malva	<i>Malva Sylvestris</i>	Malva	<i>Malva Sylvestris</i>
Verdolaga	<i>Portulaca oleracea</i>	Morró / Gallinera	<i>Stellaria media</i>
Graminia		Graminies	
		Trevol	<i>Oxalis</i>
		Gerani bord	<i>Geranium molle</i>
		Passacamins	<i>Poligonum aviculare</i>
		Cànem bord	<i>Conyza sp</i>
		Altres	

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

- 2013: Seguiment de les espècies vegetals presents a la vinya:
  - 15 punts de control
  - 2 moments de seguiment:
    - primavera
    - estiu
  - Relació d'espècies presents
  - Valoració de presència.

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

Espècies amb capacitat de fer coberta

- Gramínies
  - Cogula (*Avena fatua*), Ordi bord (*Hordeum murinum*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

- Espècies amb capacitat de fer coberta
  - Gramínies
    - *Bromus diandrus*, *bromus sterilis*

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

- Espècies amb capacitat de fer coberta
  - Gramínies
    - Margall (*lolium rigidum*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- Espècies amb capacitat de fer coberta
  - Lleguminosa
    - Trèvols, Melgò, (*Medicago sp.*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- Espècies amb capacitat de fer coberta
  - Cariofil·làcia
    - Morrò, Gallinera, (*Stellaria media*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- Espècies amb capacitat de fer coberta
  - Crucífera
    - Ravenissa, (*Diplotaxis eruroides*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

- Espècies amb presència habitual
  - Composta
    - Calcida, (*Cirsium arvense*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- Espècies amb presència habitual
  - Composta
    - Cap roig, (*Crepis sp.*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

- Espècies amb presència habitual
  - Convulvulacea
    - Corretjola, (*Convolvulus arvensis*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

- Espècies amb presència habitual
  - Composta
    - Lletsó, (*Sonchus sp.*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

- Espècies amb presència habitual
  - Gramínia
    - Poa, (*Poa sp.*).

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

Herba cabruna
(*Psoralea bituminosa*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

Llengua d'ovella
(*Scorpiorus muricatus*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

Dent de Lleó
(*Taraxacum officinale*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

Verònica
(*Veronica persica*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

Fumaria
(*Fumaria officinalis*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

---

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

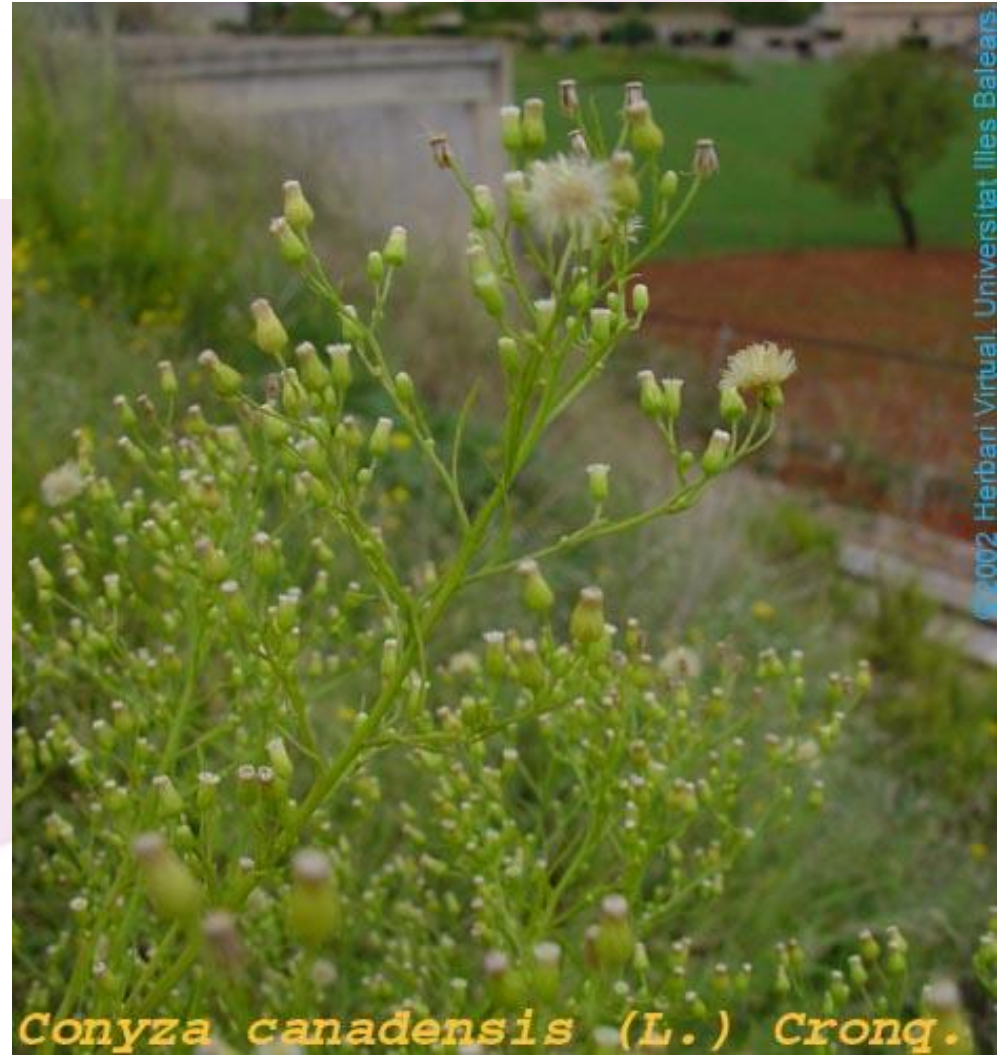
Malva
(*Malva silvestre*)

Seguiment de la evolució i implantació de les espècies vegetals

Altres espècies

- Fins a 50 espècies

Conyza canadensis (L.) Cronq.

TREBALLS INCAVI. 3

- **Creació i persistència de l'aversió condicionada en fulles de vinya en bestiar oví. Aplicació a la pastura de vinya en primavera**
  - INCAVI i UAB
  - 2012-2014
  - 2 vinyes diferents
  - Ull de Llebre i Merlot

Creació i persistència de l'aversió condicionada en fulles de vinya en bestiar oví. Aplicació a la pastura de vinya en primavera

---

Factors d'implantació i maneig de cobertes vegetals en vinya

- Superfície de coberta. A menys superfície de coberta menor efecte competencial.
- Temps de coberta:
  - Permanent
  - Anual
  - Hivernal
- Bona gestió del nitrogen a les vinyes amb coberta, segons objectius buscats.
- Edat de la vinya: Vinyes amb un desenvolupament radicular elevat tindran més capacitat d'adaptació.
- L'efecte competencial de les cobertes varia amb el règim pluviomètric. Factor any important.

Factors d'implantació i maneig de cobertes vegetals en vinya

- Efecte competencial acumulatiu.
- Capacitat de reserva hídrica del sòl: en sòls amb menys capacitat les conseqüències de la plantació de coberta seran més importants.
- Importància de les espècies presents a la coberta:
  - Coberta sembrada: escollir segons objectius
  - Espontània: gestionar segons les espècies presents

Gràcies per la vostra atenció

lluis.giralt@gencat.cat